

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ
ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ
КАФЕДРА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА І ПРОЦЕСУ

А. О. Собакарь, К. О. Пісоцька, В. А. Телевна

**ОЦІНКА РИЗИКІВ УЧИНЕННЯ ПОВТОРНИХ
ПРАВOPУШЕНЬ НЕПОВНОЛІТНІМИ,
ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ НА ПРОФІЛАКТИЧНОМУ
ОБЛІКУ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ**

Методичні рекомендації

Дніпро
2024

*Рекомендовано до друку Науково-методичною радою
Дніпровського державного університету внутрішніх справ
(протокол № 2 від 23.10.2024)*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

кандидат юридичних наук, доцент **Ірина ДРОК** – завідувач науково-дослідної лабораторії превентивної діяльності та соціологічних досліджень Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ, майор поліції;
Вікторія ГАРКАЧ – начальник відділу ювенальної превенції Управління превентивної діяльності ГУНП в Дніпропетровській області, майор поліції.

Собакарь А. О., Пісоцька К. О., Телевна В. А.

С 54 Оцінка ризиків учинення повторних правопорушень неповнолітніми, які перебувають на профілактичному обліку в Національній поліції : метод. рекомендації / А. О. Собакарь, К. О. Пісоцька, В. А. Телевна. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2024. 28 с.

Розкрито особливості роботи поліцейських підрозділів ювенальної превенції Національної поліції щодо впровадження оцінки ризиків вчинення повторних правопорушень неповнолітніми, які знаходяться на профілактичному обліку. Приписи методичних рекомендацій можуть стати у нагоді поліцейським, коли дитина вже вчиняла адміністративні правопорушення, і важливими є здійснення якісної вторинної профілактики підрозділами ювенальної превенції. Також методичні рекомендації можуть бути використані в навчальному процесі ЗВО України при викладанні дисциплін спеціалізації, а також для поліцейських підрозділів ювенальної превенції Національної поліції

РОЗРОБНИКИ:

СОБАКАРЬ Андрій Олексійович, завідувач кафедри адміністративного права і процесу Дніпровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, підполковник поліції;

ПІСОЦЬКА Каріна Олександрівна, доцент кафедри адміністративного права і процесу Дніпровського державного університету внутрішніх справ, доктор філософії в галузі права, старший лейтенант поліції;

ТЕЛЕВНА Вікторія Андріївна, ад'юнкт кафедри адміністративного права і процесу Дніпровського державного університету внутрішніх справ, капітан поліції.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
Міжнародні принципи поводження з дитиною	5
Причини делінквентної поведінки неповнолітніх та її профілактика ..	7
Загальні положення оцінки ризиків	10
Додатки бланків для поліцейських	20
Корисні посилання	22
Список використаних джерел	26

ВСТУП

Діти через брак життєвого досвіду не завжди усвідомлюють наслідки своїх діянь, що підпадають під адміністративну відповідальність, адже зазвичай їм бракує життєвого досвіду і знань про законодавство та свої права. Все, що оточує дитину у будь-якому віці, має великий вплив на її особистість та поведінку, а особливо, коли дитина вже конфліктує із законом. Її оточення – педагоги, шкільне середовище, родина, друзі – мають величезний вплив на її поведінку. Негативні чинники, що постійно присутні в житті неповнолітнього, можуть примусити його знову і знову вступати в конфлікт із законом, оскільки йому важко правильно оцінити якусь ситуацію. Важливим завданням для держави є дослідження причин правопорушень серед дітей, розробка ефективних профілактичних заходів, визначення шляхів подолання факторів, які провокують неповнолітніх до правопорушень, а також удосконалення методів роботи поліцейських з дітьми, які потрапили в конфлікт із законом.

Згідно з Інструкцією з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України одним із основних завдань є саме профілактика вчинення дітьми правопорушень, а також виявлення причин і умов, які цьому сприяють. Однак в роботі ювенального поліцейського відсутній діагностичний інструментарій, що допоміг би оцінити ймовірність вчинення повторного правопорушення дитиною, тобто, коли вона вже вчинила адміністративне правопорушення.

Саме тому авторським колективом було розроблено методичні рекомендації для роботи поліцейських підрозділів ювенальної превенції Національної поліції щодо впровадження оцінки ризиків вчинення повторного правопорушення неповнолітніми, що знаходяться на профілактичному обліку. Основна мета цієї роботи – надати практичні рекомендації поліцейським підрозділів ювенальної превенції щодо впровадження оцінки ризиків вчинення повторного адміністративного правопорушення неповнолітніми.

МІЖНАРОДНІ ПРИНЦИПИ ПОВОДЖЕННЯ З ДИТИНОЮ

До основоположних принципів поведження з дитиною, закріплених у міжнародних та європейських стандартах, зокрема в Керівних принципах Комітету Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей, належать такі:

Участь – діти мають право вільно висловлювати свої погляди з усіх питань, що стосуються їхнього життя, причому поглядам дитини повинна приділятися належна увага згідно з її віком і зрілістю.

Верховенство права – кожна людина несе відповідальність відповідно до чітко встановлених і опублікованих законів і має закріплені права. Застосування верховенства права щодо дітей вимагає, зокрема, дотримання права на презумпцію невинуватості і права на справедливий судовий розгляд, в тому числі незалежну юридичну допомогу, ефективний доступ до адвоката чи іншої установи або особи, яка у відповідності з національними законами відповідає за захист прав дітей.

ВАЖЛИВО!

Участь дітей, зокрема, передбачає: допомогу їм у висловленні власних поглядів, повагу та врахування цих поглядів у всіх ситуаціях, що їх стосуються; надання дітям можливості бути заслуханими під час будь-якого судового, адміністративного чи позасудового розгляду.

Забезпечення найкращих інтересів дитини означає, що під час вживання будь-яких заходів, що стосуються дітей, у тому числі заходів, спрямованих на їх захист від насильства, забезпечення найвищих інтересів дітей, повинне мати першочергове значення.

Захист від дискримінації (недискримінації) – всі права рівні для кожної дитини, незалежно від її раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, соціального походження тощо.

«Нульова» толерантність до насильства – недопущення та своєчасне й ефективне реагування на будь-які прояви насильства щодо дітей.

Гідність – діти не повинні піддаватися катуванням, нелюдському або

такому, що принижує гідність, ставленню чи покаранню.

Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 року (ратифікований у 1973 році):

«Щодо неповнолітніх, то процес повинен бути таким, щоб враховувались їх вік і бажаність сприяння їх перевихованню» (п. 4 ст. 14). «Кожна дитина без будь-якої дискримінації за ознакою раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, національного чи соціального походження, майнового стану або народження має право на такі заходи захисту, які є необхідними в її становищі як малолітньої, з боку її сім'ї, суспільства і держави» (ст. 24).

Міжнародні та європейські стандарти зобов'язують Україну забезпечити дитині право вільно висловлювати свої погляди з усіх питань, що стосуються її, і цим поглядам має приділятися належна увага. З цією метою дитині надається право бути заслуханою під час будь-якого судового чи адміністративного розгляду, що стосується дитини, безпосередньо або через представника у порядку, передбаченому процесуальними нормами національного законодавства.

Стаття 35¹ Опитування дитини

1. Кожна Сторона вживає необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення:

а) проведення опитувань дитини без необґрунтованої затримки, відразу після повідомлення фактів компетентним органам;

б) проведення опитувань дитини, якщо це необхідно, у спеціально обладнаному та прилаштованому для цих цілей приміщенні;

с) проведення опитувань дитини особою, спеціально підготовленою для цих цілей;

д) проведення всіх опитувань дитини одними й тими самими особами, якщо це можливо та де це доцільно;

е) якомога меншої кількості опитувань і настільки, наскільки це є вкрай необхідним для цілей кримінального провадження;

ф) можливості супроводження дитини її законним представником або, де це доцільно, дорослим, якого вона сама вибирає, якщо стосовно цієї особи не буде винесено мотивованого рішення про інше.

2. Кожна Сторона вживає необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення можливості запису на відеоплівку опитування жертви або, де це доцільно, свідка дитини та прийняття таких відеосвідчень як доказу в суді згідно з нормами її національного законодавства.

3. Якщо вік жертви не встановлено та є підстави вважати, що жертва є дитиною, то заходи, передбачені в пунктах 1 та 2 цієї статті, застосовуються до неї доти, доки тривають перевірки її віку.

ПРИЧИНИ ДЕЛІНКВЕНТНОЇ ПОВЕДІНКИ НЕПОВНОЛІТНІХ ТА ЇЇ ПРОФІЛАКТИКА

Девіантна поведінка (лат. *deviatio* – відхилення) – система дій і вчинків людей, соціальних груп, що суперечать соціальним нормам або визнаним у суспільстві шаблонам і стандартам поведінки:

1) людина не дотримується вимог соціальної норми, обирає відмінний від неї варіант поведінки в певній ситуації, що призводить до порушення міри взаємодії особистості та суспільства, групи та суспільства, особистості та групи;

2) основні детермінанти – конфлікт інтересів, цінностей, розбіжність потреб, деформація засобів їх задоволення, недоліки виховання, життєві невдачі та прорахунки [16].

Форми девіантної поведінки: адиктивна, делінквентна, аморальна, суїцидальна.

Адиктивна поведінка:

- ✓ пристрасть до спиртних напоїв, наркотиків, тютюну;
- ✓ потяг до азартних та комп'ютерних ігор;
- ✓ проституція.

Суїцидальна поведінка. Самогубство – не рідкість серед молодого покоління. Дії, які спрямовані на заподіяння шкоди власному здоров'ю, відносяться до суїцидальної девіантної поведінки підлітків. Деякі його типи спрямовані на демонстрацію, викликання почуття жалості, звернення уваги на свою персону. Ще такі дії деколи відбуваються в стані афекту, в результаті сильного душевного потрясіння або травми. Іноді суїцидальна поведінка носить розважливий характер і частіше від інших досягає мети.

Аморальна поведінка. Форма розладу особистості, що виражається у свідомому зневажанні моральних норм і цінностей, які утвердилися у певному суспільстві. Аморальна поведінка проявляється як нелюдність (вороже, жорстоке або корисливе ставлення до людей, тварин) і як безсоромність (презирство до громадської думки і правил пристойності). Аморальним особам часто властивий цинізм. Такі особистості формуються як в атмосфері невинуватої суворості, байдужості, постійного дефіциту позитивних емоцій, через відсутність необхідного виховання, так і в результаті всездозволеності, розбещеності, потурання будь-яким примхам. Особливо значною є роль негативного прикладу тих, хто їх оточує.

Делінквентна (протиправна) поведінка неповнолітніх є складним

явищем, яке вимагає комплексного підходу. Важливо зрозуміти причини виникнення цього явища і вжити заходів для його профілактики. Ефективна профілактика може забезпечити гармонійний розвиток дитини і сприяти формуванню здорового і стабільного суспільства.

Делінквентна поведінка. Дії, в результаті яких порушується закон, називаються делінквентною девіантною поведінкою. Контролюється вона педагогами, поліцейськими, соціологами, криміналістами.

Виділяють три типи:

✓ слабка – дрібні правопорушення, наприклад, хуліганство, лайка в громадських місцях, публічне розпивання спиртного, булінг, домашнє насильство тощо;

✓ важка – дії, які серйозно порушують законодавство, і за які передбачена відповідальність (продаж наркотичних засобів, грабіж, сексуальне насильство тощо).

Причини делінквентної поведінки:

➤ **несприятливе сімейне середовище**, що створює негативний вплив на психіку дитини. Прикладом може бути відсутність належного батьківського піклування, розлучення батьків, алкоголізм чи наркоманія батьків, домашнє насильство в сім'ї тощо;

➤ **негативний вплив на дитину її оточенням**, зокрема контакт з групами підлітків, що залучені до вчинення правопорушень, пропаганда насильства;

➤ **пропаганда насильства в медіа**, наприклад, негативний вплив інтернету – все це може сприяти бажанню наслідувати девіантну поведінку;

➤ **соціально-економічні фактори**, такі як бідність, безробіття батьків, жебракування, відсутність перспектив на майбутнє. Все це створює умови для дезадаптації підлітків і може змусити їх вдатися до неправомірних дій;

➤ **психологічні проблеми**: низька самооцінка, нездатність впоратися з емоціями може сприяти формуванню девіантних трендів у поведінці;

➤ **фактори здоров'я**, наприклад, наявність психічних розладів, інвалідність, каліцтво тощо.

Профілактика делінквентної поведінки:

➤ **Робота з сім'єю**. Наприклад, надання підтримки і консультацій сім'ям з проблемними дітьми, поліпшення умов життя, програми підтримки батьківства;

➤ **Освітня профілактика у взаємодії із ювенальними поліцейськими**. Формування у дітей життєвих навичок, розвиток

критичного мислення, роз'яснення наслідків девіантної поведінки. Визначальними напрямками вдосконалення взаємодії підрозділів ювенальної превенції та закладів освіти є: 1). Внесення змін до чинного законодавства з метою чіткого закріплення правових механізмів їх співпраці, функцій і повноважень у сфері профілактики правопорушень неповнолітніх; 2). Розробка спільних комплексних програм та планів заходів щодо запобігання злочинності в дитячому середовищі; 3). Налагодження системного обміну інформацією між правоохоронцями та навчальними закладами стосовно фактів правопорушень з боку неповнолітніх; 4). Посилення кадрового потенціалу ювенальної превенції та психологічних служб шкіл, підвищення кваліфікації співробітників; 5). Активізація просвітницької роботи з батьками учнів з питань виховання дітей, профілактики негативних проявів у їхній поведінці.

➤ **Робота з групами ризику.** Залучення підлітків до корисних заходів, розвиток інтересів, створення позитивного середовища, програми соціальної реабілітації.

Варто звернути увагу, що профілактика такої поведінки передбачає виявлення та усунення причин/чинників та умов, що сприяють вчиненню дітьми правопорушень. Ефективність профілактики багато в чому залежить від того, наскільки повно при визначенні змісту і методів профілактичної роботи беруться до уваги всі чинники, що призводять до виникнення і загострення проблем у середовищі окремих груп дітей та учнівської молоді, наскільки враховувались їх унікальні особливості [18].

Переважно профілактична робота ювенальних поліцейських зводиться до проведення ознайомлювальних, попереджувальних і виховних бесід з дітьми та їх законними представниками з метою усунення причин і умов, які сприяли вчиненню адміністративного чи кримінального правопорушення дитиною. При цьому періодичність таких бесід – не рідше одного разу на місяць – не є достатньою для впровадження реальних змін у поведінці дитини. З'ясування та усунення причин та умов вчинення дітьми правопорушень потребує ретельної щоденної уваги, систематичної профілактичної роботи, спеціальної підготовки ювенальних поліцейських тощо. Здебільшого підлітки, які потрапили в поле зору поліції, мають набір ризиків, які можуть серйозно вплинути на їхнє здоров'я та можливість повноцінної самореалізації [19].

Крім того, рівень профілактичного втручання, зокрема періодичність заходів профілактики, має бути обґрунтованим. Такий підхід дозволить використовувати ресурси самого ювенального поліцейського більш ефективно та раціонально. Оцінка ризиків вчинення повторного правопорушення дитиною, яка перебуває на обліку у поліції, дасть

можливість виокремити першочергові фактори, на які має спрямувати своє профілактичне втручання ювенальний поліцейський (наприклад, особистість, сім'я, коло друзів, залежності тощо); сприятиме визначенню заходів, які мають бути включені до плану індивідуальної профілактики та в цілому підвищить ефективність профілактики. Визначення рівня ризику також може сприяти правильному вибору рівня втручання поліцейських, зокрема кількості та частоти запланованих заходів. Адже чим вищий рівень ризику вчинення повторного правопорушення неповнолітнім, тим більш інтенсивним має бути втручання поліцейських та інших залучених до профілактичної роботи осіб, зокрема громадських організацій [17].

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ОЦІНКИ РИЗИКІВ

Метою проведення оцінки ризиків є прогнозування ймовірного вчинення неповнолітнім повторного адміністративного правопорушення (далі – оцінка ризиків), що відноситься до компетенції Національної поліції України. А також на основі оцінки ризиків варто вжити заходів щодо запобігання вчинення неповнолітніми повторного адміністративного правопорушення та забезпечення можливості приймати обґрунтовані рішення щодо ефективного планування індивідуальної роботи з неповнолітньою особою.

Форма оцінки ризиків вчинення повторного адміністративного правопорушення неповнолітніми розроблена відповідно до Законів України «Про Національну поліцію», «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про охорону дитинства», Положення про Національну поліцію, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України, наказу Міністерства внутрішніх справ «Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України», Конвенції ООН про права дитини, Керівних принципів Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей.

Під час проведення оцінки ризиків вчинення неповнолітніми повторних адміністративних правопорушень необхідно враховувати:

- соціальні та психологічні характеристики особистості неповнолітньої особи;
- події, що відбувалися в житті дитини, на які неможливо вплинути (факти вчиненого правопорушення);
- особистісні фактори чи фактори в середовищі неповнолітньої

особи, які впливають на рівень реагування цієї особи на втручання з боку підрозділів ювенальної превенції.

Завдання оцінки ризиків

Завданнями оцінки ризиків є:

- виявлення факторів, що спричиняють протиправну поведінку неповнолітньої особи;
- підготовка інформації для суду, адміністративних комісій тощо, що характеризує неповнолітнього, з метою прийняття рішення про вид стягнення за вчинене правопорушення;
- формування інформації для профілактики поліцейськими, що працюють з дітьми;
- проведення моніторингу змін у потребах неповнолітньої особи і рівня ризику вчинення цією особою повторних адміністративних правопорушень;
- визначення виду профілактичних заходів.

Категорії дітей, до яких пропонується застосовувати оцінку ризиків:

- засуджена до покарання, яке не пов'язане з позбавленням волі;
- звільнена за рішенням суду від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру без поміщення до школи або професійного училища соціальної реабілітації для дітей, які потребують особливих умов виховання;
- звільнена зі спеціальної виховної установи;
- вчинила домашнє насильство в будь-якій формі (дитина-кривдник), відповідальність за яке передбачене Кодексом України про адміністративні правопорушення, а також щодо якої винесено терміновий заборонний припис чи виданий обмежувальний припис;
- яка була притягнута до адміністративної відповідальності;
- яка упродовж року самовільно залишала сім'ю, навчально-виховний заклад чи спеціальну установу для дітей;
- яка вчинила булінг (цькування) учасника освітнього процесу;
- яка перебуває на обліку в підрозділах ювенальної превенції.

Заповнена форма оцінки ризиків може містити відомості про деталі особистого життя неповнолітньої особи, тому ця інформація вважається конфіденційною. Стислий опис результатів оцінки ризиків за запитом

може передаватися керівнику закладу, що здійснює шкільну (навчальну) підготовку неповнолітнього, начальнику служби у справах дітей за місцем проживання неповнолітнього.

Порядок заповнення та проведення оцінки ризиків:

1. Заповнення форми оцінки ризиків здійснюється поліцейським підрозділу ювенальної превенції, що виносить постанову про проведення оцінки ризиків. Також цей поліцейський проводить взяття на профілактичний облік дитини та заведення ОПС у разі необхідності.

2. До заповнення форми оцінки ризиків за необхідності можуть залучатися інші працівники (психолог, соціальний фахівець, педагог), які у змозі надати цінну інформацію щодо дитини.

3. Заповнення форми оцінки ризиків здійснюється з дотриманням такої послідовності дій:

➤ визначення належних джерел інформації для збору або перевірки інформації;

➤ звернення до них із запитом або проведення відповідних бесід/опитування;

➤ проведення бесіди або декількох бесід з неповнолітньою особою у присутності батьків або законних представників неповнолітньої особи та окремо з її батьками або законними представниками з метою збору необхідної інформації;

➤ заповнення анкети (додаток 2), повідомлення (додаток 1) та форми оцінки ризиків;

➤ визначення профілактичних заходів з неповнолітньою особою на підставі аналізу оцінки ризиків.

4. Після проведення опитування дитини згідно з формою оцінки ризиків визначаємо рівень ризику відповідно до пунктів критерію, та кількості відповідей «Так» у кожному блоці.

Для прикладу візьмемо блок «Правопорушення». Якщо під час опитування неповнолітньої особи поліцейським та отримання інформації, що відповідає критеріям блоку «Правопорушення», було отримано від 0 до 1 відповідей «Так», то ми обводимо позначку «низький рівень ризику вчинення правопорушення».

<i>Сфера</i>	<i>Рівень ризику (необхідне підкреслити)</i>	<i>Критерії</i>	<i>Примітка</i>
<i>Правопорушення</i>	Низький	Неповнолітня особа була свідком вчинення правопорушення	☒
	Помірний	Неповнолітня особа скоювала правопорушення, за які не була притягнута до адміністративної відповідальності	☐
	Критичний	Неповнолітню особу притягували до відповідальності за скоєні правопорушення згідно з адміністративним законодавством	☐
		Неповнолітня особа була втягнута дорослою особою до вчинення правопорушення	☐
<i>0-1 відповіді «Так» - низький рівень ризику вчинення правопорушення; 2-3 відповіді «Так» - помірний рівень ризику вчинення правопорушення; 4- відповіді «Так» - критичний рівень ризику вчинення правопорушення;</i>			

Якщо під час опитування неповнолітньої особи поліцейським та отримання інформації, що відповідає критеріям блоку «Правопорушення», було отримано від 2 до 3 відповідей «Так», то ми обводимо позначку «помірний рівень ризику вчинення правопорушення».

<i>Сфера</i>	<i>Рівень ризику (необхідне підкреслити)</i>	<i>Критерії</i>	<i>Примітка</i>
<i>Правопорушення</i>	Низький	Неповнолітня особа була свідком вчинення правопорушення	☒
	Помірний	Неповнолітня особа скоювала правопорушення, за які не була притягнута до адміністративної відповідальності	☒
	Критичний	Неповнолітню особу притягували до відповідальності за скоєні правопорушення згідно з адміністративним законодавством	☒
		Неповнолітня особа була втягнута дорослою особою до вчинення правопорушення	☐
<i>0-1 відповіді «Так» - низький рівень ризику вчинення правопорушення; 2-3 відповіді «Так» - помірний рівень ризику вчинення правопорушення; 4- відповіді «Так» - критичний рівень ризику вчинення правопорушення;</i>			

Якщо під час опитування неповнолітньої особи поліцейським та отримання інформації, що відповідає критеріям блоку «Правопорушення», було отримано 4 відповіді «Так» на питання з цього блоку, то це свідчить про «критичний рівень ризику вчинення правопорушення».

ВАЖЛИВО!

➤ Під час опитування/бесіди з неповнолітньою особою для оцінки ризику вчинення повторного правопорушення важливим є отримання інформації щодо кожного пункту шляхом отримання характеризуючих матеріалів з місця навчання / проживання неповнолітнього, проведення бесіди з дитиною та її батьками/законними представниками, без безпосереднього зачитування пункту кожного критерію опитуваному. Це важливо для точності визначення ризиків.

5. Закінчивши опитування неповнолітнього, поліцейський переходить до заповнення таблиці «Діаграма ризиків». Для побудови ламаної оцінки ризиків необхідно поставити точки на перетині ліній відповідно до кожного блоку.

Приклад заповнених результатів діаграми оцінки ризиків
(ламана позначена як приклад оцінки ризиків)

Дана таблиця дає змогу виокремити сфери, які потребують першочергового втручання, і визначити пріоритети у подальшій індивідуальній роботі з неповнолітньою особою.

Висновки щодо проведеної оцінки ризиків стануть підґрунтям для плану заходів індивідуальної профілактики.

Питання для опитування дитини поліцейським та визначення показників ризику

<i>Сфера</i>	<i>Рівень ризику (необхідне підкреслити)</i>	<i>Критерії</i>		<i>Примітка</i>
<i>Правопорушення</i>	Низький	Неповнолітня особа була свідком вчинення правопорушення	☐	
	Помірний	Неповнолітня особа скоювала правопорушення, за які не була притягнута до адміністративної відповідальності	☐	
	Критичний	Неповнолітню особу притягували до відповідальності за скоєні правопорушення згідно з адміністративним законодавством	☐	
		Неповнолітня особа була втягнута дорослою особою до вчинення правопорушення	☐	
<p><i>0-1 відповіді «Так» - низький рівень ризику вчинення правопорушення; 2-3 відповіді «Так» - помірний рівень ризику вчинення правопорушення; 4 відповіді «Так» - критичний рівень ризику вчинення правопорушення;</i></p>				
<i>Сім'я</i>	Низький	Зневажливе ставлення у сім'ї до неповнолітньої особи	☐	
	Помірний	Батьки або законні представники притягалися до відповідальності за правопорушення у сфері публічної безпеки	☐	

	Критичний	Поведінка неповнолітнього важко контролюється членами родини	☐	
		Погані стосунки батьків чи одного з батьків із неповнолітньою особою	☐	
<i>0-1 відповіді «Так» - низький рівень ризику вчинення правопорушення; 2-3 відповіді «Так» - помірний рівень ризику вчинення</i>				
Навчання	Низький	Негативне ставлення до навчального закладу та навчання в цілому	☐	
		Помірний	Напружені відносини із вчителями та педагогами	☐
	Критичний	Низька успішність в навчальному закладі	☐	
		Часта відсутність в школі без поважних причин	☐	
<i>0-1 відповіді «Так» - низький рівень ризику вчинення правопорушення; 2-3 відповіді «Так» - помірний рівень ризику вчинення правопорушення; 4 відповіді «Так» - критичний рівень ризику вчинення правопорушення;</i>				
Оточення	Низький	Всі близькі друзі неповнолітньої особи із антисоціальною поведінкою	☐	
		Помірний	Лише деякі друзі з антисоціальною поведінкою	☐
	Критичний	Немає друзів чи знайомих із соціально прийнятною поведінкою	☐	
		Конфліктні стосунки з однолітками	☐	
<i>0-1 відповіді «Так» - низький рівень ризику вчинення правопорушення; 2-3 відповіді «Так» - помірний рівень ризику вчинення правопорушення; 4 відповіді «Так» - критичний рівень ризику вчинення правопорушення;</i>				
	Низький	Негативне ставлення до звичайних видів діяльності й дозвілля із позитивного соціального оточення	☐	

Відпочинок, вільний час, дозволя	Помірний	Відсутні особисті інтереси	☐	
	Критичний	Неповнолітня особа цікавиться та грає в азартні ігри	☐	
		Відсутня позитивна організація дозвілля	☐	
<i>0-1 відповіді «Так» - низький рівень ризику вчинення правопорушення; 2-3 відповіді «Так» - помірний рівень ризику вчинення правопорушення; 4 відповіді «Так» - критичний рівень ризику вчинення правопорушення;</i>				
Негативні звички	Низький	Рідко особа може вживати тютюнові вироби, алкогольні напої	☐	
	Помірний	Не вважає вживання тютюнових виробів, алкоголю, психоактивних речовин антисоціальною поведінкою	☐	
	Критичний	Неповнолітня особа вживає тютюнові вироби та алкоголь	☐	
		Неповнолітня особа вживає(ла) психоактивні речовини	☐	
<i>0-1 відповіді «Так» - низький рівень ризику вчинення правопорушення; 2-3 відповіді «Так» - помірний рівень ризику вчинення правопорушення; 4 відповіді «Так» - критичний рівень ризику вчинення правопорушення;</i>				
Девіантна поведінка	Низький	Загальна недовіра до інших	☐	
	Помірний	Імпульсивність	☐	
		Фізична агресія	☐	
	Критичний	Вербальна агресія	☐	
<i>0-1 відповіді «Так» - низький рівень ризику вчинення правопорушення; 2-3 відповіді «Так» - помірний рівень ризику вчинення правопорушення; 4 відповіді «Так» - критичний рівень ризику вчинення правопорушення;</i>				
Внутрішнє ставлення до власної протиправної поведінки	Низький	Самоідентифікація як особистості, якій подобається вчиняти правопорушення	☐	
	Помірний	Применшує наслідки протиправної поведінки / наголошує на «помилковому / несправедливому притягненні до відповідальності»	☐	

	Критичний	Вважає, що стосовно деяких осіб/груп можна вчиняти правопорушення для особистого захисту, самовиживання	☐	
<i>0-1 відповіді «Так» - низький рівень ризику вчинення правопорушення; 2-3 відповіді «Так» - помірний рівень ризику вчинення правопорушення; 4 відповіді «Так» - критичний рівень ризику вчинення правопорушення;</i>				
Загальна кількість показників: «Низький» ___ «Помірний» ___ «Критичний» ___				

Підсумок рівнів ризику за категоріями дає змогу виокремити сфери, які потребують першочергового втручання, і визначити пріоритети у подальшій індивідуальній роботі з неповнолітньою особою.

Висновки щодо проведеної оцінки ризиків стануть підґрунтям до плану заходів індивідуальної профілактики.

**Таблиця для заповнення інспектором підрозділу ювенальної
превенції, що здійснює оцінку ризиків**

Показники	Критичний							
	Помірний							
	Низький							
Сфери життєдіяльності дитини								
Сім'я								
Навчання та робота								
Оточення								
Відпочинок, вільний час, дозвілля								
Негативні звички								
Девіантна поведінка								
Відношення дитини до власної поведінки протиправно								

ПОВІДОМЛЕННЯ

_____ 20__ року

Повідомляємо, що з неповнолітнім _____
(ПІБ дитини)

у зв'язку з _____

буде проведена оцінка ризиків у _____ ВП ГУНП _____

Оцінку ризиків з неповнолітнім проводитиме
поліцейський ЮП __________ ВП _____
(службовий телефон _____). (назва органу поліції, ПІБ поліцейського)

Інформуємо, що:

1. Обробка персональних даних дитини (ПІБ, дата народження, адреса проживання, номер та дата заведення ОПС, категорія обліку) здійснюється з дотриманням вимог Закону України «Про захист персональних даних» та з метою виконання обов'язку уповноважених підрозділів Національної поліції України щодо ведення обліку правопорушників, які не досягли 18 років, з метою проведення з ними профілактичної роботи.

2. Володільцем зазначених персональних даних є Міністерство внутрішніх справ України.

3. Відповідно до статті 8 Закону України «Про захист персональних даних» Ви маєте право:

на доступ до своїх персональних даних, що містяться у відповідній базі персональних даних;

на захист своїх персональних даних від незаконної обробки та випадкової втрати, знищення, пошкодження у зв'язку з умисним приховуванням, ненаданням чи несвоєчасним їх наданням, а також на захист від надання відомостей, що є недостовірними чи ганьблять честь, гідність та ділову репутацію фізичної особи; отримувати не пізніше як за тридцять календарних днів з дня надходження запиту, крім випадків, передбачених Законом України «Про захист персональних даних», відповідь про те, чи зберігаються персональні дані у відповідній базі персональних даних, а також отримувати зміст персональних даних, які зберігаються; застосовувати засоби правового захисту в разі порушення законодавства про захист персональних даних та інші права, визначені статтею 8 Закону України «Про захист персональних даних».

Ознайомлені:

_____ 20__ року _____
(підпис) (ПІБ дитини)

_____ 20__ року _____
(підпис) (ПІБ батьків або осіб, що їх замінюють)

**Форма оцінки ризиків вчинення повторного адміністративного
правопорушення неповнолітніми**

Анкетні дані неповнолітнього:

Дата заповнення форми оцінки ризиків:

Особисті дані неповнолітньої особи:

Прізвище

Ім'я

По батькові

Дата народження

Стать

З ким проживає (з біологічними батьками, з партнером /співмешканцем, з родичами, з друзями, інше _____)

Освіта, навчання і працевлаштування (середній навчальний заклад, загальноосвітня школа-інтернат, працевлаштований, інше _____)

Додаткові дані:

Інформацію для форми оцінки ризиків одержано з (вказіть усі джерела, з яких береться інформація): (інтерв'ю, навчальний заклад, суд, сім'я, соціальні служби, інші представники)

Додаткові дані (пояснення щодо джерел інформації):

Первинна оцінка ризиків

Вторинна оцінка ризиків

(посада, звання, ПІБ, підпис особи,

що проводила оцінку ризиків)

20__ року

КОРИСНІ ПОСИЛАННЯ

ЗАКОНОДАВСТВО В СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ

Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами від 11.05.2011;

Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 р.;

Конституція України від 28.06.1996;

**Закон України «Про охорону дитинства» від
26.04.2001;**

Закон України «Про освіту» від 05.09.2017;

**Закон України «Про повну загальну середню
освіту»
від 16.01.2020 № 463-IX;**

**Закон України «Про запобігання та протидію
домашньому насильству» від 07.12.2017;**

Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» від 06.09.2012;

ПІДРУЧНИКИ, ПОСІБНИКИ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Адміністративна діяльність підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України : навч. посіб. / О.С. Юнін, В.П. Мороз, К.О. Пісоцька, І.О. Тищенко, О.В. Нестерцова-Собакарь. – Дніпро: ДДУВС, 2023. – 160 с.

Методичні рекомендації щодо організації роботи з дітьми за методикою «Зелена кімната» для слідчих та ювенальних поліцейських. – Київ, 2021. – 48 с.

Застосування методики «Зелена кімната» в діяльності Національної поліції: метод. рек. для проведення занять зі слухачами на базі тренінгового центру «Зелена кімната» Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ / І.С. Кравченко, В.П. Кононець. – Дніпро: ДДУВС, 2018. – 48 с. – (Бібліотека працівника Національної поліції)

Пісоцька К. О. Діяльність підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: адміністративно-правовий аспект : монографія / К. О. Пісоцька. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2023. – 158 с.

Організація діяльності підрозділів ювенальної превенції : навч. посіб. / за заг. ред. О. І. Безпалової ; [О. І. Безпалова, Г. В. Джагу- пов, В. С. Макаренко та ін. ; передм. О. І. Безпалової] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2022. – 204с.

Формування ювенальної компетентності поліцейських : навчально-методичний посібник. / за заг. ред. Я. Когута. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 176 с.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Міжнародний документ : ООН; Декларація прийнята від 20.11.1959 Декларація прав дитини Прийнята резолюцією 1386 (XIV) Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1959 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_384#Text.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8073110#Text>.
3. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7.12.2017 р. № 2229-VIII . *Офіційний вісник України*. 2018. № 6. С.16.
4. Про забезпечення соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах: Постанова Кабінету Міністрів України від 1 червня 2020 р. № 585. *Офіційний вісник України* 2020 р. № 57.С. 53.
5. Про затвердження правил етичної поведінки поліцейських: наказ Міністерства внутрішніх справ від 09.11.2016 р. № 1179. *Офіційний вісник України*. 2017 р. № 2. С. 522.
6. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: наказ Міністерства внутрішніх справ № 1044 від 19.12.2017 р. *Офіційний вісник України*. 2018. № 45. С.116.
7. Пісоцька К. О. Діяльність підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: адміністративно-правовий аспект : монографія. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2023. 158 с.
8. Пісоцька К. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх під час воєнного стану в Україні: стратегії та виклики. *Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (ДДУВС, 17.03.2023)*. Дніпро : ДДУВС, 2023. С. 245-249.
9. К. Бахчев, А. Собакаръ, Р. Опацький. Міжнародний досвід реалізації ювенальної політики. Концептуальні положення механізму захисту прав дітей: український та зарубіжний контекст : кол. монограф. / кол. авт. ; Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. С.75-103.
10. Pisotska K. Forms and methods of administrative activity of juvenile prevention units of the national police of ukraine. Juvenile policy as a component of supporting Ukraine's national security and defense. Scientific monograph. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2023. S. 318–351. URL : <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-276-0-15>.
11. Сухарева А. О. Профілактична робота поліцейського з дитиною, яка перебуває у конфлікті з законом. Розділ колективної монографії «Сучасне суспільство»: кол. моногр. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2022. 356 с.
12. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми: посіб. у 2-х ч.; Ч. 2 / А. В. Аносова, О. В. Безпалько, Т. П. Цюман та ін. / За заг. ред.: Т. В. Журавель, З. П. Кияниці. Київ. 2017. 352 с.

13. Роль профілактичної роботи в поліцейській діяльності / М. Христюк, К. Пісоцька // Актуальні проблеми превентивної діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану : матеріали Регіон. кругл. столу (м. Дніпро, 19 квітня 2023 р.). Дніпро : ДДУВС, 2023. – С. 127-129.

14. Пісоцька К. О. Профілактика правопорушень серед неповнолітніх під час воєнного стану в Україні: стратегії та виклики / К. О. Пісоцька // Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 17 бер. 2023 р.). – Дніпро : ДДУВС, 2023. – С. 245-247.

15. Телевна В. О. Особливості партнерства підрозділів ювенальної превенції та закладів освіти у профілактиці правопорушень серед дітей та підлітків. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 15 березня 2024 р.)* ; у 2-х ч. - Ч. I. Дніпро : ДДУВС, 2024. С. 481-482.

16. Поліщук В.М. Життєві кризи особистості: Навчально-методичний посібник. Глухів: РВВ ГДПУ, 2005. 98 с.

17. Kapuliak, V., Kovalova, O. (2022). Preventive activity with children registered with the police. *ScienceRise: Juridical Science*, 2 (20), 43–49. doi: <http://doi.org/10.15587/2523-4153.2022.256873>.

18. Підготовка працівників структурних підрозділів Національної поліції України у частині забезпечення та захисту прав дітей: частина 1. Навчально-методичний посібник. / О.В. Ковальова, Ю.В. Пилипас / за заг. ред. Т.В. Журавель, Л.В. Зуб. Київ. 2019. 515 с.

19. Mohylka, O., Tkachenko, M. Informal education of specialists working with at-risk teenagers at the facility of the «Compass» day center of the Kharkiv charity foundation «Blago». *Science Rise: Pedagogical Education*, 2020. № 1 (34), 17–23. <https://doi.org/10.15587/2519-4984.2020.193409>.

Навчальне видання

**Собакарь Андрій Олексійович
Пісоцька Каріна Олександрівна
Телевна Вікторія Андріївна**

**ОЦІНКА РИЗИКІВ УЧИНЕННЯ ПОВТОРНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ
НЕПОВНОЛІТНІМИ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ НА ПРОФІЛАКТИЧНОМУ
ОБЛІКУ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ**

Методичні рекомендації

Редактор, оригінал-макет – *А. В. Самотуга*
Редактор *М. С. Касян*

Підп. до друку 20.11.2024. Формат 60x84/16. Друк – цифровий. Гарнітура – Times.
Ум.-друк. арк. 1,63. Обл.-вид. арк. 1,75.

Надруковано у Дніпровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Науки, 26, sed@dduvs.edu.ua
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК No 8112 від 13.06.2024